

Uredništvo in upravnštvo
v Ljubljani, „Narodni dom“.Rokopisi se ne vračajo.
Nefrankirani dopisi se ne sprejemajo.
Oglasi po dogovoru.**UNIJA**

Izhaja tedensko.

Naročnina: letno Din 48.—, polletno
Din 24.—, četrtletno Din 12.—.
Za inozemstvo je dodati poštnino.

Štev. 26. Letnik I.

V Ljubljani, dne 27. julija 1923.

Posamezna številka 1 dinar.

**Mezdno gibanje rudarjev
v Sloveniji.**

Ker niso imela pogajanja v četrtek 19. t. m. uspeha, je izbruhnil naslednjega dne v petek ob 6. uri zjutraj štrajk v Trboveljskem premogovniku. Zastopniki delavstva so kljub temu prišli ob 9. uri dopoldne k pogajanju, ki so se vršila na pokrajinski upravi, in so izjavili, da je izbruhnil štrajk spontano, na zahtevo vseh.

Štrajk je situacijo poslabšal, ker po izjavi zastopnika Trboveljske premogovne družbe, ravnatelja Skubeca, pogajanja niso bila razbita ali odklonjena, marveč je bilo določeno po sporazumnem dogovoru z zastopniki delavstva, da se naslednjega dne nadaljujejo. Izjavil je, da je ta korak k štrajku nelegalen in nelojalen vsaj dotlej, dokler niso pogajanja zaključena, v slučaju, da ne bi mogli priti do obojestranskega sporazuma. Zastopnik Rudarske zveze H. je izjavil, da je vzrok štrajku nezaupanje.

Sporne točke meznega gibanja pa so sledeče: 1.) rudarji zahtevajo spopolnjenje indeksa za nekatere življenske potrebščine, 2.) 40 odst. poviška plače, 50 odst. poviška doklad za ženo in 40 odst. poviška doklad za otroke in 14 dni dopusta in prosto ob sobotah popoldne.

Trboveljska premogovna družba je stavila kompromisni predlog zlate paritete po curiškem kurzu in pristala na to, da se razširi indeks, čeprav ga Trboveljska premogovna družba sama ne odobrava za naše razmere, ker je indeks le za skrahirane države.

Delavstvo je odklonilo zlato pariteto, ker so mnoge življenske potrebščine danes relativno dražje kot pa pred vojno v primeri z zaslužkom delavca.

Nato se je razpravljalo o 1. tabeli življenskih potrebščin, ki je bila odobrena lani meseca avgusta. S poviškom vred bi znesla vsota za živila od 558.90 Din mesečno na 648.25 Din. 2. tabela. K nabavnemu prispevku se prizna 1 praznja obleka za 2 leti (za eno leto 564 Din), 1 par praznjih čevljev za 2 leti (na 1 leto 160 Din), 1 delovna obleka na leto 894 Din, 2 para delovnih čevljev na leto 500 Din, perilo (3 pare na leto) 251 Din, nogavic (4 pare na leto) 58 Din, klobuk 140 Din, spodnja srajca 69 Din, zimske srajce 87.50 Din, brisače 88 Din, za čištilo 34 Din, za popravilo 250 Din.

Dežnik, površnik in rokavice ne sprejme Trboveljska premogovna družba v letni indeks.

3.) Za kulturne potrebe, organizacije, časopise itd. zahteva delavstvo 137 Din, Trboveljska premogovna družba jim prizna 60 Din pavšalno.

4.) Higijena. Ker Trboveljska premogovna družba do sedaj še ni zadostila potrebam in zahtevam delavstva, da bi zgradila že kopalnišča, kar je obljubila že leta 1919. zahteva delavstvo prispevek pod vsoto, označeno pod točko 3.) (vštevši v 137 Din). Trboveljska

premogovna družba nudi mesto tega prispevka predlog, da sama sezida kopalnišča in popravi stanovanja v higijenskem oziru. Zato naj se zmanjša vsota za kulturne potrebe od 137 Din na 60 Din, ker se nekatera kopalnišča že gradijo.

5.) K zavarovanju pri bolniški in provizijski blagajni pristaja Trboveljska premogovna družba na polovični prispevek, polovico pa naj prispeva delavstvo.

V skupnem rezultatu znašajo zahteve delavstva 17.50 Din, odnosno 15 Din poviška na dan, Trboveljska premogovna družba pa pristaja na 4 Din, odnosno na 3 Din poviška dnevno. Ker zastopniki delavstva niso imeli polnomočja pristati na tolikšno diferenco, so se ob pol 3. uri popoldne zaključila pogajanja brez uspeha. Delavstvo je dalo tudi garancijo za varnostno stražo v rudnikih.

Štrajk traja že cel teden. Varnostne straže je Pokrajinska uprava ojačila z orožništvom. Delegati delavstva so odšli 21. t. m. v Beogra k ministru socialne politike intervenirat za posredovanje.

Medtem se je raztegnil štrajk tudi po vseh ostalih premogovnih revirjih Slovenije v Hrastniku, Zagorju, Št. Janžu in Kočevju.

V Beogradu se je določila komisija, ki naj prouči razmere na licu mesta upoštevajoč krajevne razmere obojestransko.

Naša odločna zahteva je bila vsekdar, naj se zagotovi našemu delavstvu vsestransko zadostno vsem njihovim upravičenim potrebam. Priznati pa moramo, da povišanje plač ne bo doseglo pravega uspeha toliko časa, dokler se valuta ne ustanovi popolnoma. Kajti z enim poviškom rastejo vsi ostali poviški, cene dobavam, živilom in v enem mesecu smo v tisti zmešnjavi kot prej. To je izjavilo tudi naše delavstvo in poudarilo, da niso njihove zahteve usmerjene na višino prejemkov, temveč na socialno upravičene zahteve zadostne garancije, da odgovarja njih zaslužek dejanskim potrebam današnjega kulturnega človeka. Z ozirom na to so stavili svoje zahteve na podlagi življenskih potrebščin, ki gredo po vsej pravici vsakomur za pošteno delo.

Ta klic delavstva naj resno upoštevajo merodajni faktorji, ki segajo preko Trboveljske premogovne družbe, ki jim je poverjena skrb za blaginjo vseh državljanov, za narodno-državno gospodarstvo, parlament in vlada. Moči, ki jo potrošijo za demagoštvo in osebno politiko, naj porabijo v rešitev delavskih kriz!

Rešitelji delavstva.

V ubogi naši Sloveniji je vstala in še vstaja cela vrsta političnih pustolovcev, ki sedaj lovijo razne kaline na svoj lim. Kakor Judje hvalijo svoje blago. Vsak se dere, da je njegov lim najboljši.

Pred vojno smo imeli mnogo enostavnejšo politično razdelitev. Naprednjaki so bili dvojni, ali mladi nacionalni protivstrijski demokrati, ali pa socialisti, ki so bili tudi proti

Habsburgu in tudi demokratični, toda brez-narodni in pod pantofljem Dunaja. Skoraj brez vpliva pa so bili stari c. kr. naprednjaki. Nasproti tem trem skupinam se je borila velika klerikalna orlovska in avstrijska farska garda, ki nas je pomagala riniti v vojno.

Po vojni je vse v razpadanju. Socialisti so imeli poprej dobro organizacijo, ustvarili so trdno delavsko fronto in že je bilo upati, da nastane iz njih velika močna stranka, ki bo ščitila in branila delavca, malega kmeta, državnega in zasebnega nameščenca. A ni bil nič iz tega. Komunizem je zmešal mnogo glav, še več jih je pa zmešala želja, da bi se dobili mandati, upravna mesta pri bankah in dobre službe. Oba Kristana sta izginila in se posvetila rajše svojim zadevam; druge je pa začelo tiščati, da bi jima bili enaki. Ker niso imeli sposobnosti za gospodarsko delo, so pa mislili, da bodo porabili delavstvo, da sedejo po njem na konja. Pri tem pa so si prišli v lase, razbili stranko na drobne kose in sedaj — je vsa slovenska delavska fronta ena sama razvalina in niti ne častitljiva. Doktor Korun ima svojo stranko, ki ima prostora v njegovi advokatski pisarni. Kocmur se je utaboril z ostanki svojih zvestih v Pokojninskem zavodu, Perič je postal politični zaveznik klerikalcev in odvisen od njihove milosti. Prepeluh je postal klerikalni avtonomist. Skupaj s klerikalci prodaja obleko na debelo in od klerikalcev dobiva denar za svoj list «Avtonomist», v katerem podpira klerikalno politiko. Bernot je znan, da je vse, kar napiše v svojem «Napreju», brez glave in nog. Samo jeza in prazno zabavljanje ga še držita na koncu. Edini Golouh v Mariboru ima še nekaj pristašev — to so ostanki mariborske nemškonalne socialistične organizacije. Vse skupaj ni niti stranka, niti organizacija, marveč le kup ostankov in drobcev, ki se med seboj ljuto napadajo, tepo, obrekujejo, prinašajo drug o drugem «razkritja» — delavski in narodni interesi pa z bogom! Tako daleč jih je pripravil lov za mandati in za mesti upravnih svetnikov.

Pa tudi drugi gospodje so imeli apetit. Iz Pule je privandral Žorga, mladi doktor Lemež je rekel, da hoče postati delavski apostol, prejšnji nacionalist in legionar Fabjančič je dobil v Parizu nekaj tisoč frankov za propagando, potem pa jih porabil zase in se nato vpisal med komuniste. Bivši Štajercijanec Koren je našel komunistično prepričanje, potem so prišli delavce reševat še: neki filirani umetnik Podbevšek in pa krona slovenskih političnih pustolovcev, neki Emil Štefanovič. S pomočjo ruskega denarja je ta lepa družba naprosila veliko komunistično stranko in živela z njo dve leti na koruzi, potem se je tudi tu vse razletelo. Lemež in Žorga sta ostala komunisti, pa sta se zvezala s klerikalci, Fabjančič je postal mestni arhivar — plačano mesto brez dela — Podboršek, Koren in Štefanovič pa so pustili ves socializem in komunizem in so naenkrat prestopili k radikalnem. To je čisto naravno. Ti ljudje so poprej iskali pri delavcih le, kako bi z njih pomočjo prišli

do politične moči, denarja itd., in ko so videli, da treba za to trdo delati, pošteno delati in da ni nič brez prepričanja in žrtvovanja, ko so videli, da postaneš voditelj le, če imaš dovolj poštenja in sposobnosti, so obupali nad seboj in so šli tja, kjer mislijo, da se da s strankino blagajno, s korupcijo, s kupovanjem duš in s političnim prevarantstvom še kaj doseči. Koren je danes radikalni gerent Trboveljske občine, Štefanovič in Podbevšek sta radikalna «tajnika» z dobro plačo, na delavstvo pa vsi kašljajo. Sedaj love vsi radikalske pristaše, to je pristaše najbolj koruptne stranke na svetu, stranke čaršije in porodice, stranke največjih kapitalistov in sektorjev. Trboveljski in drugi delavci so ljudstvo vabljeni, da se pridružijo edino zvečičavni radikalni stranki, v kateri sedijo na primer advokat milijonar Ažman, tržiški milijonar Peter Kozina, baron Born ali pa največji jugoslovanski kapitalist, stari lisjak Pašič.

Pred dnevi je bil v parlamentu odgласen radikalni uradniški zakon: Nič plače, nič draginjske doklade, za to pa bič. Kdor ne parira, lahko gre. Sluge ne dobe nič. To je delo radikalcev. Bivši komunisti in delavski organizatorji pa pišejo dobro plačane članke, da je tako prav in da so radikalci rešitelji delavstva.

Kar so srbski radikalci, to so slovenski klerikalci. Drug druge podpirajo in žive v prijateljstvu, navidez pa se igrajo opozicijo. Delavstvo ima izbiro med baronom Bornom ali škofom, med Pollakom ali Ažmanom ali Pašičem, in sme marširati za sveto stvar in globoki žep teh gospodov pod zastavami, ki jih nosijo delavski organizatorji in rešitelji: Korun, Podbevšek, Štefanovič, Golouh, Fabjančič, Koren. Bogve — dolga, dolga vrsta jih je, in še vedno se najdejo tepci, ki jim gredo na lim!

Dopisi.

GROSUPLJE. Pri nas je veselje za Unijo čim dalje večje. Še celo taki se priglašajo k Uniji, o katerih človek gotovo ne bi nikdar mislil. Vsi so mnenja, da se delo, ki ga je

izkazala Unija za delavstvo, mora podpirati. Le tako naprej in ne bo jih več med nami takih, ki prihajajo k nam zato, da nas razdvojujejo. Vsem pa kliče: po tej poti naprej in zmaga nam je zagotovljena!

STRAŽIŠČE. Pri nas se še vedno nahajajo ljudje, ki mislijo, da naj delavci garajo po 10 ur in 12 ur na dan. Še ni dolgo, kar se je izrazil precej ugleden možakar, da bo takrat vesel, ko bodo delavci delali tlako. Za danes imena njegovega še ne omenimo, a zapomni naj si to, da se on za svoje gospostvo ima zahvaliti edino delavstvu. Ono ga je posadilo na konja in ne sam, kakor si domišljuje.

KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU. Nekaj jih je, ki se ne morejo uživati v skupno delo enega za vse in vseh za enega, v delo svoje lastne organizacije. Ti kolebajo in ne vedo, kam bi se obrnili in koncem koncev ostanejo sami sebi prepuščeni. Resnici na ljubo pa moramo priznati, da je hvala Bogu takih zelo malo. Velika večina delavstva se zaveda svojega položaja in zaupa v svojo lastno moč, od katere edino pričakuje rešitve. Zato se je priglasilo v «Unijo» 60 novih članov, ki vedo, da je le v slogi moč. — Opomba uredništva: Tudi iz novih krajev, kjer do sedaj še nismo imeli podružnic, se pridno oglašajo novi člani, ker uvidevajo pomen Samostojne strokovne delavske Unije, od katere edino smejo pričakovati zaželenih uspehov za svoje zahteve.

BORECI. Vsem nam je še v spominu, kako čudno se je «poslovil» poslovodja g. Reich. Molčali bi o vsem, a slišimo, da se dični gospod trudi na vse pretege, zasesti zopet kako mesto, kjer bi lahko pritiskal na nas delavce. Prosimo «Unijo», da dokonča svoj posel in gleda, da po njeni zaslugi odstavljeno poslovodja ne bo prišel nazaj. Omeniti hočemo tudi, da se v zvezi z g. Reichom govori tudi o neki svinji, ki je neprostovoljno odšla od gospodarja in je bila plačana naknadno po pošti — od neznanca. To baje vsled rahločutnosti, ker so se osumili pošteni ljudje. — G. Reich je precej zaslužil, a mnogo izdajal. Njegova «leibgarda» je jedla na njegov račun zrezke . . . Tudi streljati je pustil, da so se tresle šipe, ko so «oni» imeli god. Če ra-

čunamo, pridemo do zaključka, da je gospod Reich več izdajal kakor zaslužil. Morda je našel zaklad na boreški opekarni . . . Gospod Reich, svetujemo Vam, da zapustite Mursko polje in ne nudite nam in oblastem prilžnosti za računanje . . . Delavci.

Naši zapiski.

+ **Klerikalno hajduštvo** traja seveda naprej; razsoden človek se lahko o tem prepriča v vsaki novi številki «Domoljuba», «Straže» ali «Slov. Gospodarja». Toda bliža se tudi dan povračila. Imunitetni odbor je nedavno sklenil izročiti sodišču klerikalne poslance Žebota, Pušenjaka in Sušnika kot odgovorne urednike omenjenih treh revolverjev. Takrat bomo govorili obširneje.

+ **Z obeh plati** si oglejmo tele drobnarije: V Moskvi boljševiki obešajo škofo. Kaj pa ljubljanski škof? Ta se sam obeša na ljubljanske boljševike. — V južnih krajih so muslimani še pred leti sadili glave kristjanov na kolce. Katoliški duhovnik dr. Korošec pa že par mesecev živi z muslimanom Spahom v najprisrčnejšem prijateljstvu. Oba se potegujeta za avtonomijo. S kakimi kolci jo name ravata ograditi? — V svetovni vojni je cerkev izročila zvonove za vlivanje kanonov. Pri tem ni noben duhovnik niti črnil. Danes izvablja duhovščina iz žepov nevednega ljudstva prispevke za nove zvonove. Da ji gre posel bolj od rok, zabavlja na vse pretege čez državo. Tu bi bilo treba enkrat pozvoniti — pred točo! — Zagrebški komedijant Radić je med vojno skladal himne na čast habsburškemu tronu in hrvatske «vražje divizije» so za tujca najbolj vneto prelivale kri. Danes pa je Radić republikanec, da svet nima enakega, in je s svojimi prismodarijami zatelebanil vse hrvatske momce. — Ali je politika v naši državi po duhu kapitalistična? Po duhu ni. Ker jo vodijo le reveži na duhu!

+ **Višnjegorski polž** živi dandanes v Ljubljani. In se dandanes tudi drugače imenuje, namreč: «Slovenski Narod». Ta list je glasilo ljubljanske frakarije in slovenske buržoazije Hribarjevega kova. V svojih poročilih uživa splošno priznan sloves zaspanosti, dre-

Premogokop Trbovlje.

(Dalje.)

Te prirodne straže človeka niso oplašile. Že tik pred početkom 19. stoletja so zasledili v tej kotlini premog. Vsako odkritje naravnih zakladov pa pritegne kakor magnet nase podjetne ljudi, strmeče za srečo. Trbovlje je pritegnilo kot prvega nekega Maurerja, odvetnika iz Dunajskega Novega mesta, in sicer leta 1804. Mož je ustanovil družbo, ki je pozvala iz Belgije strokovnjaka, in pričelo se je z izkopavanjem na vidnih mestih premogovne plasti, obnem pa tudi zaganjati rove v pobočje hriba, tam, kjer se dandanes nahaja zapadno okrožje. Tako je pričelo dati Trbovlje prvi premog. Toda ne za splošno uporabo, kakor bi si mislil morda kakšen meščan za pečjo. Domače ognjišče v tistih časih takega kuriva še ni poznalo. Čemu tudi? Bilo je preveč gozdov v neposredni bližini človeških bivališč. Izvoz premoga za oddaljeno industrijo bi bil s tedanjimi prometnimi sredstvi nemogoče iz enostavnega vzroka, ker ni bil vreden dragrega prevoza. Hkrati pa je tudi primanjkovalo dovoljnih cest. Treba je bilo torej misliti na ustanovitev industrije v Trbovljah samih zaradi premoga, da se uporabi in izkoristi na licu

mesta in da se šele z njegovo pomočjo izvršeni dragocenejši izdelki potem izvažajo iz odljudne doline v svet. Tako so počeli žgati apno in opeko. Čeprav pa so bili ti izdelki po vrednosti že visoko nad premogom, se vendar vsled pomanjkanja zvez ni izplačalo niti teh izvažati. S prenehanjem njih izvoza pa je ugašalo tudi izkopavanje premoga, družba se je razšla in Maurer se je odslej sam ubijal s premogokopom. Kdor pa zakoplje svoje prihranke in nekaj let svojega življenjskega truda v kako idejo, mu je težko obupati nad njo. V tem momentu leži tudi vzrok, da sta po skorajšnjem popolnem ukinitvenju izkopavanja ravno sinova tega moža pričela znova delovati na neplodni zapuščini očetovi, in sicer leta 1823., torej ravno pred sto leti. Ukvarjala sta se s proizvodnjo katrana in apna in še istega leta pričela z zidanjem steklarne, katero sta leta 1825. dozidala ter pričela z obratovanjem in razpečevanjem steklenih izdelkov.

Da ustvarita primerne zveze z glavnimi cestami, ki so spajale velika tržišča, sta zgradila cesto v Zagorje po eni, v Savinjsko dolino po drugi strani; poslednja se je izpremenila v letih 1840. do 1842. v okrajno cesto. Zveza z glavno prometno žilo, cesto Dunaj—Trst, je bila s tem ustvarjena. Stek-

larna je delovala do leta 1837. z eno pečjo, od tedaj pa do 1841. z dvema, od 1841. naprej zopet samo z eno, ravnaoč se po tržnih razmerah. Izvoz steklarskih izdelkov se je vršil v Levante, v Italijo, in sicer v povprečni letni vrednosti 24.000 goldinarjev. Tako je tvorilo glavno industrijo v Trbovljah steklarstvo, ki je obstajalo še do leta 1873. in nato popolnoma prenehalo. Premog je igral dolgo vrsto let le podrejeno vlogo pomožnega sredstva. Zanimivo je pri tem, da se je v tedanji steklarski industriji uporabljala le kosovec, dočim se je zametaval drobni premog, ki je bil vržen na izsipališče. Zato je smatrati kot zelo pomemben dogodek prvi poizkus tedanjega ravnatelja steklarne, nekega Kleina, uporabljati tudi drobnejši premog, kar se je obneslo in s čemer je bil storjen velik korak naprej, tako v gospodarskem kakor tudi v tehničnem oziru.

Premog sam pa je prišel do veljave komaj leta 1847., ko so pričeli polagati železniško progo v savski dolini. Potrebovali so za ta dela velike množine apna in opeke ter — kuriva. Vendar pa se je prava uporaba premoga pričela šele leta 1850., ko je bila južna železnica dograjena. Od tedaj naprej se je namreč počela redna oddaja premoga železnici kot kurivo. S tem pa se je začel pre-

mavosti in polževske naglice. Ima lastnost, da se namreč sline pred radikalskim režimom in mu kar na pol metra izstopajo oči v občudovanju reakcionarstva in bankirstva, ki ju izvaja beograjska porodica. Kdo bo požiral sline višnjegorskega polža?!

Delavski pokret.

* **Štrajk mornarjev** je največji socialni škandal v naši državi. Taka oholost in samopašnost lastnikov brodovja, ki ne marajo niti za drobtino olajšati življenja mornarjev, vzbuja splošno ogorčenje. Ali ne bi mogla naša vlada storiti tako kakor lani irska vlada: ko so stopili žeezničarji v štrajk in lastniki železnic niso hoteli pristati na zahteve, je irska vlada kratkoma izjavila, da bo sama ugodila železničarjem in pokrila primanjkljaj, ne pa tudi jamčila za delnice. Tu so bili akcionarji zadeti v živo in stvar je hitro bila v redu. Vlade drugih držav, med njimi seveda tudi naša, pa vsak štrajk proglašajo za protidržavni čin in pri tem niti ne premislijo, kako protidržavna je šele klika trebušnih kapitalistov, ki s svojim odiranjem goni gladne proletarske obitelji v mržnjo in prezir vsakega idealizma.

* **Delavstvo smodnišnice** se nahaja v mezdnem boju. V ta namen je že vložilo na ministrstvo vojne in mornarice resolucijo za 50 odst. povišanje.

* **Kovinarski štrajk v Subotici** traja še vedno.

* **Konec stavke pekovskih pomočnikov v Budimpešti.** Svojčas smo že poročali v «Uniji», da je v Budimpešti izbruhnila stavka pekovskih pomočnikov. Vsem je dobro znano, kako so pri nas hoteli razbiti mojstri formalno započeto stavko v Mariboru. Da je bilo to mnogo hujše v Budimpešti, ni potreba razlagati, ker tam ima delavstvo še manje pravic. Pettedenski boj je vendarle omehčal mojstre v toliko, da so prišli na pogajanja, kjer se je potem sklenilo, da se povišajo plače delavskim pomočnikom za 60 odst. Poleg poviška dobe za čezurno delo 100 odst. Ostalo je le še nerešeno vprašanje posebnega naplačila dela pred 6. uro zjutraj in po

6. uri zvečer. Ne ve se, če se bodo v tem vprašanju mojstri in pomočniki sporazumeli. Vseeno so pomočniki v tem boju dosegli zelo znatne uspehe.

* **Mezdna gibanja na Madžarskem.** Zaradi rastoče draginje se je začelo mezdno gibanje delavstva v vseh industrijskih podjetjih. Delavci transportnih podjetij in krovcji so že stopili v štrajk. Cene življenskih potrebščin so se zvišale zadnji mesec za več kot 53 odst.

Doma in po svetu.

* **Roman «Kazen»** smo morali zaradi preobilice gradiva za to številko še odložiti. Priobčevati ga pričnemo s prihodnjo številko.

* **Uradniški zakon,** ki so ga sedaj v teh pasjih dnevih prereševali v parlamentu, bo stopil v veljavo menda šele enkrat v pozni jeseni. Dotlej lahko uradništvo še temeljito tuhta svojo usodo in svoje nade.

* **Južna železnica išče uradniške pripravniknike.** Da ne bo kdo po nepotrebnem nasedel tej vabljeni ponudbi, sporočajo železniški uradniki, da dobi uradniški pripravnik v najboljšem slučaju mesečno 680 Din (v mestih). S takimi prejemki ne more plačati niti stanovanja in hrane. Ostale pristojbine, kot nočne doklade itd. se gibljejo večinoma še v predvojnih zneskih! Izpostavljeni so vsem mogočim in nemogočim šikanam s strani organov ravnateljstva. V ostalem pa, če bo šlo tako naprej, bodo morali tudi še priseči, da so pristni radikalci. Železniški uradniki svarijo vse abiturijente, naj se nikar ne lotijo tega nehvaležnega posla. Železniški uradniki.

* **Revolverska afera.** Beograjski listi poročajo o čudni aferi z revolverji, ki meče prav čudno luč na našo državno upravo. Po tem poročilu je nakazal finančni minister neki tuji tvrdki 1.500.000 francoskih frankov (okolu 9.000.000 dinarjev) za nabavko revolverjev za armado. Listi zahtevajo od glavne kontrole, da pribavi podatke o tej zadevi, narodne poslance pa, da vprašajo finančnega ministra, ali je ta denar res izdal in zakaj. Ko bi se namreč ta znesek, ki je dan za podpiranje tuje industrije, izdal za razširjenje kraguje-

vaškega arzenala, bi imela država lastno tovarno za izdelovanje vojaških revolverjev in bi ne bilo treba metati denarja za take stvari preko meje.

* **Jugoslovani v Zedinjenih državah.** Ameriško časopisje objavlja sedaj natančnejše statistične podatke o narodnostih v Zedinjenih državah glasom ljudskega štetja iz leta 1920. Do sedaj je bilo objavljeno le skupno število pripadnikov poedinih narodnosti v vseh Zedinjenih državah. Statistika o narodnostih obsega le tujerodce in one Amerikanke, katerih oče ali mati ali pa oba roditelja sta bila tujerodca. Otroci tujerodcev so vedno navedeni po materinščini svojih staršev. Jugoslovani v Zedinjenih državah so navedeni po materinščini kot Slovenci in Srbo-Hrvati. Težko se je spuščati v kritiko o zanesljivosti teh števil, naj bodo te statistike natančne ali ne, treba je vendarle računati za uradnimi podatki. Po uradnih podatkih pa je bilo leta 1920. v Zedinjenih državah 208 tisoč 552 Slovencev ter 200.421 Srbo-Hrvatov. Ti poslednji so porazdeljeni v Hrvate (140.550), Dalmatince (3.119), Srbe (52.208) in Črnogorce (4.535). Od 208.552 Slovencev je bilo 102.744 navedenih kot tujerodci in 105.808 kot v Ameriki rojenih. Po ljudskem štetju iz leta 1910. pa je bilo 181.594 Slovencev, od teh 123.631 tujerodcev in 57.963 tam rojenih. Od 200.421 Srbo-Hrvatov je bilo 125.844 tujerodcev in 74.577 tam rojenih. Skupno število Jugoslovanov je torej po ljudskem štetju leta 1920. bilo 408.973, napram 309.658 v letu 1910. To je veliko in deloma žalostno število.

* **Italijani se bojijo.** Glasovi o obnovitvi rednih odnošajev med našo državo in Rusijo so izzvali v Italiji pravo paniko. Ničesar se namreč Italijani tako ne bojijo kot ozkih stikov med Jugoslavijo in Rusijo in zato bi hoteli anektirati Reko, ker mislijo, da je to sedaj še mogoče, ko se bo pa Jugoslavija nahajala v dobrih odnošajih z Rusijo, bo to nemogoče. Italijani naj si zapomnijo: Prišel bo čas, ko bo Slovanstvo močno, konsolidirano in solidarno in takrat ono ne bo zahtevalo Reke, temveč še kaj drugega. Jugoslovani smo mlad narod, ki bo pa imel lepo bodoč-

mogovnik razvijati; tako je leta 1857. znašal izvoz 123.000 metrskih stotov, leta 1866. pa že 392.000.

Medtem si je bila tudi država zasigurala precejšen kompleks premogovnega območja. Uvedla je na nekaterih točkah obratovanje in ga vodila do leta 1867., ko so ti državni premogokopi prešli v last družbe «Rova, Vode». Trboveljski rudnik je imel torej 2 lastnici, ki sta vzporedno delovali in pričeli zajedno zidati v letih 1860. do 1870. železnico do kolodvora, po kateri se je prevažal premog s konji na postajo. Produkcija se je stalno večala. Leta 1871. je znašala 450.000 stotov s 400 delavci, leta 1872. pa že 783.417 stotov s 600 delavci. Početkom 1873. pa so prešli vsi rovi v last dunajskega bančnega društva, ki je ustanovilo sedanjo Trboveljsko premogokopno družbo in ji izročilo premogokop kot edini lastnici.

Nova in še sedanja posestnica je že od vsega začetka stremila za tem, da se vrši eksploatacija racionalno in strokovnjaško. Nastavila je veščake, pričela z razširjenjem jamskih obratov in z odkrivanjem plasti premoga in njega pridobivanjem po nadnevnom kopu, pri čemer se je posluževala najnovejših pridobitev sodobne tehnike.

Tako je bila že leta 1876. postavljena mehnično urejena separacija, to je naprava za

pranje in sortiranje premoga po velikosti in kakovosti. Leta 1882. so bile na železnici za prevažanje premoga na postajo uvedene parne lokomotive mesto konj. Leta 1904. je pričela obratovati sedanja stara elektrarna. Leta 1906. je bilo tudi v rovih odpravljeno prevažanje s konji, ki so bili nadomeščeni z bencinskimi lokomotivami. Leta 1907. se je pričelo z ustvarjanjem kratke in prikladne zveze rudnika z južno železnico s tem, da je bil napravljen tako zvani savski rov in pa glavni jašek III. Vse to je pričelo obratovati leta 1910., skupno z novo separacijo pri izhodu savskega rova ob železnici, katero so šteli za največjo napravo te vrste v bivši Avstriji.

Medtem je bilo uvedeno zasipanje po izkopavanju nastalih jamskih praznin s pomočjo zalivanja in vrtanje za razstreljevanje s pomočjo stisnjenega zraka. Leta 1913. so pričeli delovati na nadnevnom kopih bagerji. Od leta 1915. stoji za Savo, nedaleč od separacije, nova elektrarna z velikimi kotli, ki požirajo premog, zato pa puhajo liki ogromnim pljučam v nežne lopaticice dveh parnih turbin. In ti dve vrtita svoja tesno k sebi priklenjena tovariša generatorja v divjem peslu, proizvajajoč silno moč, ki se nevidno pretaka po žičnem omrežju do čudovitih strojev, katerih vsak dela zopet za premog, olaj-

šujoč človeku trud. Zemlja oddaja svoje zaklade močem, služečim dviganju njih samih; tako se izvaja ukroćanje sil z že ukroćenimi.

Vsled pomanjkanja razstreljiva med vojno je nastala priprava za tekoči zrak, ki se uporablja kot razstreljivo.

S takimi sredstvi se je produkcija od postanka družbe do danes poosmerila, medtem ko se je število delavcev popeterilo. Kajti kakor smo čitali te dni, je rudnik Trbovlje sam v letu 1922. produciral 6.592.000 stotov premoga.

Toda čeravno se je premog dvignil v veljavi in postal namen, to je izvozni produkt, je vendar skušala industrija, kakor nekoč, kljub modernim prometnim sredstvom, intenzivneje izrabiti produkcijo, da se s tem izogne vsaj stroškom njegovega transporta. Tako je nastala v letih 1875. do 1876. sedanja cementarna in leta 1900. opekarna, v Zagorju pa kovinska livarna in apnenice kot last rudnika. V bližini premoga so se ustalile tudi industrije drugih lastnikov, med temi kemična tovarna v Hrastniku in steklarni v Zagorju in Hrastniku.

Z velikim razvojem rudnika in s pomnožitvijo prebivalstva vzporedno s tem pa je rasla tudi potreba ustanovitve raznih javnih naprav.

(Dalje prihodnjič.)

nost in Italijani so storili usodni greh, da so si nakopali naše sovraštvo.

* **Vretje v Nemčiji.** «Rote Fahne», nemško komunistično glasilo, objavlja proglas centralnega odbora komunistične stranke, v katerem trdi, da govorice o nameravani proklamaciji poreske republike popolnoma odgovarjajo resnici. Zaradi tega so nemški fašisti sklenili, da izstopijo pod parolo aktivne borbe proti Franciji. Pod vodstvom Ludendorfa in Hitlerja nameravajo odkorakati fašisti iz južnih pokrajin v Saško in Thuerinško, oni iz severne Nemčije pa proti Berlinu in Hamburgu. Proti temu belemu teroru more uspešno nastopiti samo rdeči teror. Zaradi tega pozivajo komunisti na osnovanje čim širših komunističnih organizacij, ki bi bile dovolj močne, da vzdržijo odpor proti belim teroristom, rajhovskim fašistom. Katastrofalni finančni položaj, zaradi katerega povišice plač ne morejo nikdar dohiteti ogromnega porasta druginje, je znatni pripomoček komunistični propagandi. Delavstvo v velikem številu prestopa iz socijalističnih v komunistične organizacije.

* **Komunizem nemogoč.** Tudi voditelji ruske države vedno bolj uvidevajo, da je komunizem v praksi nemogoč. Sedaj so dali zopet tolike koncesije privatni lastniki, da se v tem oziru Rusija kmalu ne bo več razlikovala od drugih evropskih držav. Druga sekcija vseruskega centralnega izvršilnega odbora je namreč izdelala nov program ekonomske politike, katerega glavne določbe so: široka denacionalizacija bivših privatnih nacionaliziranih podjetij in vračanje istih prejšnjim lastnikom; splošna denacionalizacija vseh velikih industrijskih podjetij, ki so se še obvarovala od popolnega propada. Ta podjetja se vračajo prejšnjim lastnikom, ali se pa izročijo delniškim družbam v dolgoletni zakup, brez pogojev, da bi vlada morala sodelovati kot delničar ali deležnik; dovoljuje se dajanje v najem, eksploatacija posameznih zasebnih ali državnih veleposestev na celih 35 let, samo da ta veleposestva ne smejo biti večja od 1000 desjatin. Delniškim družbam se pa daje uprava in eksploatacija veleposestev kar za 60 let in brez ozira na obsežnost in količino zemljišča! Vidi se jasno, da so se začeli obračati boljševiki odločno na desno in da opuščajo prazne teorije, ki se v praksi niso obnesle.

* **Novinarstvo v sovjetski Rusiji.** Ruska žurnalistika je bila po padcu carizma le malo časa povsem svobodna. Velika revolucija je dala tisku pravico, da objavlja vse članke in vsa poročila brez cenzure, a istočasno je pričelo v Rusiji izhajati mnogo novih listov, ki

so pripadali socijalno-revolucionarni in demokratski stranki. Ruska žurnalistika se je pričela lepo razvijati. Z nastopom sovjetske vlade pa je prišlo do velike izpremembe. Večina ruskih novinarjev je morala zapustiti svojo domovino radi raznih preganjanj. Nova vlada je zaplenila vse tiskarne in pričela izvajati svojo „nacionalizacijo“. Številni novinarji in pisatelji, ki niso hoteli sodelovati pri sovjetskih listih, so morali bežati. Toda oni so v inozemstvu bili marljivo na delu in ustanovljali v ruskih emigrantskih centrih nove liste. (Sedaj izhajajo v Berlinu ruski dnevnik „Rulj“, „Dnji“, „Nakanunje“ in razni tedniki. V Parizu izhajajo „Posljednjija Novosti“, „Sveno“ in „Slovo“, v Beogradu caristični listi „Ruskoje Djelo“ in „Novoje Vremja“. Na Dunaju izhajajo ilustrirani list „Ruski Ilustrovani Mir“.) Novinarji, ki so ostali v sovjetski Rusiji, so postali državni uradniki in morajo pisati v komunističnem duhu. V inozemstvo smejo potovati le izjemo, a morajo vselej položiti obljubo, da ne bodo pisali o dogodkih v sovjetski Rusiji. V Rusiji ostaneta dva talca, ki jamčita za vsakega novinarja, ki je odšel v tujino. Danes izhajajo v Rusiji le komunistični listi. Ker je večina ruske inteligence zapustila Rusijo, ne bi bilo skoro nikogar, ki bi čital liste. Toda vlada je pod pretjo stroge kazni odredila, da mora biti vsaka hiša naročena vsaj na en dnevnik. Tako ima vsak list svoje naročnike. Iz vsega tega je razvidno, da rusko časopisje danes ni več kulturni faktor, temveč samo propagandistično sredstvo ruske vlade.

Radić izgublja tla.

Lahko delo je ščuvati in šuntati k puntarstvu, lahko je podirati — a graditi je težko. Čisto naravno je, da se mu je posrečilo prvo, a drugega — graditi — ne zmore, ne zna. Ljudstvo je drvelo za njim, ker je verjelo njegovim širokim ustom, polnim obljub bednemu delavcu in kmetu: Nič davkov, republika, nič vojašine, zraven pa tako malo dela, da bo pravcati raj na zemlji. Tako se govori otrokom, a ne izkušenemu proletarcu, delavcu, ki mu demagoške obljube ne omeščajo žuljev na roki in mu jih tudi ne bodo nikdar. Predobro se zaveda prekanjeni Stipe Radić, da obljuba, česar sam sebi ne verjame. Zato mu smrdi iti v parlament in tamkaj — delati! Preveč se je navadil razgrajati in kričati doma, preveč so mu pri srcu slavospevi, ki mu jih poje pijano in zapeljano ljudstvo doma.

Počasi spregleduje ljudstvo, odpirajo se volilcem oči, ko spoznavajo, kakšnega lisjaka so volili. Šel bi v vlado, a mu je «korito»

premajhno. Takšno izrabljanje zaupanja, kakršnega uganja Radić, je najnesramnejši greh nad narodom. Prav tisti narod in tisto državo, ki mu je leta 1919. milostno pustila svobodo, danes psuje in razdira. Zakaj? Republikanski kralj bi rad postal. Toda Stipe Radiću treba je kaj več soli imeti v glavi in pa precej več — poštenih namenov in volje do dela.

Kasno je prišla vlada do spoznanja, da mu bo treba malo «pomagati», da prej konča neumno in zlobno burko, ki jo uganja že 3 cela leta in delj.

Minister za pravosodstvo je izdal ukaz, da ga aretirajo. Radikali so mu dolgo moleli svoje prste v pomoč, pa ni vedel kam bi. Nikdar mu ni dovolj, zmirom bi rad več. Dovolj pa postaja ljudstvu, ki se je naveličalo njegove komedije in ne bo mu dobro, kadar ga bo sodilo ljudstvo, to pa pride prav kmalu, ker mora priti, ako hočemo imeti mir.

Bz.

Organizacijski vestnik.

Poročali smo že, da je iz našega tajništva izstopil g. Fr. Zupanc. Ker pa prihajajo od raznih strani poročila, iz katerih razvidimo, da Zupanc skuša še vedno poslovati za Unijo na svojo roko, opozarjamo vse naše podružnice in posamezne tovariše, naj vsakršno njegovo vmešavanje zavrnejo in naj se ne puste begati. V vseh morebitnih ponovnih njegovih poskusih, bodisi v katerikoli zadevi nastopiti za Unijo, naj se cenj. tovariši obračajo direktno na glavno tajništvo SSDU. v Ljubljani. Na to smo prisiljeni opozoriti svoje člane radi točnega poslovanja v organizacijskih zadevah in da ne bi nastale kake neljube pomote radi dopisovanja na napačni naslov.

LJUBLJANA. Radi obilih delavskih prireditvev ob nedeljah se bodo vršili sestanki in seje ob ponedeljskih zvečer. Prihodnja seja se vrši v ponedeljek 30. julija ob 8. uri zvečer v Narodnem domu.

CERŠAK. Živahno delovanje podružnice uspešno napreduje. V kratkem se vrši sestanek, na katerega pride delegat glavnega tajništva iz Ljubljane.

BORECI, KRIŽEVCI. Sestanek se vrši okrog 8. do 10. avgusta. Natančneje se še določi po dogovoru.

Tiskovni sklad našega lista naj se pomnoži! Za to naj skrbe vsi naši somišljeniki in čitatelji. Zbirajte za tiskovni sklad ob vsaki priliki.

Naročajte „UNIJO“!

Čevljarstvo

IVAN SMREKAR

Maribor

Slomškov trg št. 11 na dvorišču
specialist za delavske čevlje.

Čevlji iz kravje kože . Din 170.—
Bokskalf črni Ia . . . „ 275.—
„ „ „ IIa . . . „ 250.—
Ševro Ia „ 300.—

Popravila točno. Najnižje cene.
Stojnica na Glavnem trgu vsako soboto.

Manufakturna zaloga

Ivan Gabrič

Maribor, Vetrinjska ulica 2

nudi po najnižjih cenah manufakturno blago, kakor vsakovrstno in najboljše blago za ženske in moške, nadalje vsake vrste platno za perilo, druke, kretone, svilene rute, cefir, hlačevine, sploh vse potrebščine za krojače in šivilje.

OSET ANDR., Maribor

trgovina z deželnimi pridelki
Aleksandrova cesta 57. Telefon 88.
Zaloga sena, slame, ovs, koruze, zdroba, krompirja, opeke, galice, sadja, lesne volne, drv, premoga, cementa itd.

Otroški vozički,

zložljive lesene stolice za otroke, ki služijo obenem kot mizica, razni igračni vozički z in brez košare, šivalni stroji in dvokolesa so najcenejši: „Tribuna“, tovarna dvokoles in otroških vozičkov, LJUBLJANA, Karlovska cesta št. 4.

Manufakturna trgovina

FRANJO MAJER

Maribor, Glavni trg 9

Zaloga raznovrstnega češkega sukna, ševjota in kamgarna za moške in ženske obleke, platna, perila, nogavic, sešitih odev, pirotskih preprog itd.